

Konservatismiin piirteitä Perussuomalaisten poliittisissa ohjelmissa
2018–2020

Jyväskylän yliopisto
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Politiikan tutkimus

Sulevi Kärkkäinen
Kandidaatintutkielma (10 op)
Syksy 2021

Tiivistelmä

Tekijä: Sulevi Kärkkäinen

Työn nimi: Konservatismiin piirteitä Perussuomalaisten poliittisissa ohjelmissa 2018-2020

Kandidaatintutkielma

Politiikan tutkimus

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2021

Ohjaaja: Ari-Elmeri Hyvönen

29 s.

Tässä tutkielmassa etsitään konservatiivisia piirteitä Perussuomalaisten poliittisten ohjelmien retoriikasta. Konservatismi määritellään ideologiaksi, jolla on sekä ydinkomponentteja että sekundäärikomponentteja. Perussuomalaisten retoriikkaa analysoidaan ensin suomalaisuuden, sananvapauden ja sisäisen solidaarisuuden arvoista käsin, jonka jälkeen tunnistetaan konservatismiin ydinkomponentteihin, eli muutoksen hallintaan ja peilikuvamaisuuteen sopivia piirteitä. Perussuomalaisten konservatismi näyttäytyy historiaan ja kulttuurilliseen jatkuvuuteen perustuvan suomalaisuuden määritelmän muodossa. Puolueen sananvapauden puolustaminen viittaa ajallisten ja paikallisten yhteiskunnallisten ilmiöiden vastustamiseen, eli peilikuvamaisuuteen. Sisäisessä solidaarisuudessa näkyvät sekä suomalaisuuden keskeisyys puolueen ideologiassa että hyvinvoinnin tasa-arvo, joka on toisaalta arvohierarkiassa suomalaisuutta alempana.

Asiasanat: Perussuomalaiset, konservatismi, arvot, retoriikka, ideologia

Sisällys

Tiivistelmä.....	2
1. Johdanto.....	4
2. KONSERVATISMI POLIITTISENA IDEOLOGIANA.....	6
2.1 Konservatismiin käsitteen kiistanalaisuus	6
2.2 Konservatismi ja muutoksen hallinta	8
2.3 Konservatismiin peilikuvamaisuus	12
3. METODI.....	15
3.1 Perelmanilainen argumentaatioteoria	15
3.1.1 Arvot.....	16
3.1.2 Arvohierarkiat.....	17
3.2 Puolueohjelmatutkimus	18
4. ANALYYSI.....	20
4.1 Arvot	20
4.1.1 Suomalaisuus konkreettisenä arvona.....	20
4.1.2 Sananvapaus demokratian tukipilarina.....	21
4.1.3 Sisäinen solidaarisuus.....	22
4.2 Konservatismiin piirteitä.....	23
4.2.1 Muutoksen hallinta	23
4.2.2 Peilikuvamaisuus	25
5. YHTEENVETO	27
LÄHTEET	29
Internet-aineistot.....	29
Kirjallisuus	29

1. Johdanto

Perussuomalaiset on ollut viimeisen vuosikymmenen puhutuimpia ilmiöitä suomalaisessa politiikassa. He ovat muokanneet suomalaista puoluekenttää nopeasti ja radikaalisti, päättäen pitkään jatkuneen niin sanotun kolmen suuren puolueen aikakauden (Borg ym. 2020, 244). Ensimmäinen ”jytky” koettiin vuoden 2011 eduskuntavaaleissa, kun Perussuomalaiset nousi kolmanneksi suurimmaksi puolueeksi syrjäyttäen Keskustan kolmen kärjestä, saaden 39 kansanedustajaa. Seuraavissa kaksissa eduskuntavaaleissa puolue sai toiseksi eniten edustajia, määrän pysyessä suunnilleen samana, ollen 2019 vaaleissa jälleen 39 kansanedustajaa.

Tätä kirjoitettaessa Perussuomalaiset ovat viimeisten kannatusmittausten mukaan kolmanneksi suurin puolue noin 18 prosentin kannatuksella (Yle). Vaikka suosio vaalien kesken on ollut jälkeinpäin katsottuna tasaista, 2010-luku ja varsinkin viimeiset kuusi-seitsemän vuotta ovat olleet puolueelle myllerryksen aikaa. Vuoden 2015 eduskuntavaalien jälkeinen hallitusvastuu päättyi Perussuomalaisten nimellä kulkeneen ryhmän osalta kesän 2017 puoluekokouksen jälkeen, jolloin Jussi Halla-aho valittiin puolueen puheenjohtajaksi väistyvän Timo Soinin tilalle. Hallituskolmikon muut jäsenet Keskusta ja Kokoomus eivät olleet valmiita yhteistyöhön Halla-ahon johtamien Perussuomalaisten kanssa, joten ratkaisuna 20 kansanedustajan joukko irtaantui puolueesta muodostaen oman, hallituksessa jatkaneen eduskuntaryhmänsä, joka myöhemmin tuli tunnetuksi Sinisen Tulevaisuuden nimellä.

Perussuomalaiset ovat jatkaneet toimintaansa oppositiossa Halla-ahon ja myöhemmin Riikka Purran puheenjohtajakaudella. Ideologiselta kannalta puolueen jakautuminen ja puheenjohtajavaihdos ovat tuottaneet mielenkiintoisen asetelman, jossa Perussuomalaiset on pyrkinyt määrittelemään omaa linjaansa uudelleen Timo Soinin ajan vahvasti populismille rakentuneen politiikan jälkeen. Puolue on profiloitunut viime vuosina ennen kaikkea maahanmuuttokysymyksien äänekkäänä esillä pitäjänä, ja periaateohjelmassaan puolue määrittelee itsensä isänmaalliseksi, kristillissosiaaliseksi ja kansallismieliseksi.

Tutkielmani tavoitteena on kartoittaa puolueen Jussi Halla-ahon puheenjohtajakaudella julkaisemien ohjelmien konservatiivisia piirteitä. Analyysini teoreettisena viitekehyksenä

toimii konservatismiin teoria. Tarkoitukseni on kuvata ohjelmista löytämiäni arvoja konservatismiin teorian valossa. Pyrin selvittämään, miten teoria soveltuu Perussuomalaisten ohjelmien ilmaisevan ideologian analysointiin. Analyysimenetelmäni perustuu Chaïm Perelmanin argumentaatioteoriaan, josta hyödynnän ennen kaikkea arvoihin liittyvää argumentointia kuvaavaa käsitteistöä. Keskeisiä käsitteitä ovat abstraktit ja konkreettiset arvot sekä hierarkiat. Esittelen lisäksi lyhyesti puolueohjelmatutkimuksen historiaa ja tuon samalla esiin erilaisia tapoja lähestyä puolueohjelmien tutkimusta. Oma tutkimusotteeni on retorinen.

Perussuomalaisten retoriikkaa on tutkittu muun muassa populismin näkökulmasta (ks. Palonen & Saresma 2017). Myös puolueen kannattajien sijoittumista poliittisella kartalla on tutkittu (ks. Borg ym. 2020; Grönlund ym. 2016). Oman tutkielmani lähtökohtana oli lähestyä Perussuomalaisten ideologiaa heidän virallisista asiakirjoistaan käsin. Tätä kautta toivon saaneeni käsityksen puolueen itsemääritelmästä, sekä heidän tärkeiksi katsomistaan poliittisista kysymyksistä.¹ Retorisen luennan avulla on mahdollista päästä käsiksi tekstien taustalla oleviin maailmankuviin ja ideologisiin sitoumuksiin.

¹ Lähestymistapani taustalla on Richard Rortyn (1989) metafysisiä ja ironisia sanastoja muistuttava ajatus kielenkäytön tapojen ja merkitysten eroihin eri ihmisryhmien välillä, nimenomaan saman kielen sisällä. Pointtina on, että ihmisten eroavat käsitykset todellisuuden ja totuuksien luonteesta vaikuttavat merkittäväällä tavalla heidän tapansa käyttää ja ymmärtää kieltä. Idealistisena tavoitteenani oli siis päästä käsiksi puolueen kieleen ja sitä kautta ajatusmaailmaan niiden omilla ehdoilla.

2. KONSERVATISMI POLIITTISENA IDEOLOGIANA

Käsittelen tutkielmassani konservatismia poliittisena ideologiana. Keskeisiä lähteitäni ovat Michael Freeden (1996), Levente Nagy (2011), Karl Mannheim (1959), Dôgancan Özsel (2011) ja Corey Robin (2011). Freedenin teoria konservatismista perustuu morfologiseen analyysiin, jossa hän muotoilee konservatismiin ideologiana. Mannheimin lähestymistapa eroaa muusta joukosta siinä mielessä, että hän lähestyi asiaa itse kehittelemänsä sosiologisen psykologian näkökulmasta, ja pyrki hahmottamaan konservatismiin ajattelun tyylinä, joka siirtyisi enemmän tai vähemmän samanlaisessa muodossa eri ryhmiin ja sitä kautta yksilöihin eri aikoina ja eri paikoissa. Nagy, Özsel ja Robin ovat politiikan tutkijoita, ja heidän lähestymistapansa perustuu käsiteanalyysiin, sekä eri teoreetikoiden ja politiikassa vaikuttaneiden henkilöiden toimintaan ja näkemyksiin aiheesta. Kaikki kolme viittaavat tahoillaan myös Mannheimin sekä Freedenin teorioihin.

2.1 Konservatismiin käsitteen kiistanalaisuus

Konservatismia, kuten useimpia poliittisia käsitteitä, voidaan pitää kiistanalaisena käsitteenä, eli sen merkityksestä ei olla yksimielisiä (Nagy 2011, 2–3). Vaikeus tuottaa käsitteelle yksiselitteistä määritelmää syntyy useista tekijöistä. Ensinnäkin konservatismi on käsitteenä polyseeminen eli monimerkityksinen. Konservatismilla tai konservatiivisuudella voidaan viitata esimerkiksi ajattelutapaan, maailmankatsomukseen, poliittiseen näkemykseen, historialliseen liikkeeseen tai poliittisiin puolueisiin, jotka kaikki sisältävät yhteisiä nimittäjiä, mutta ovat kuitenkin toisistaan erillisiä ilmiöitä. Tästä voidaan edelleen johtaa konservatismiin määrittelyyn liittyvä toinen ongelma, joka liittyy käsitteen historiaan. Sen lisäksi, että on otettava huomioon käsitteen vaihtelevat merkitykset nykyhetkessä, on kunnollisen käsiteanalyysin laskettava mukaan myös käsitteelle menneisyydessä ja eri aikoina annetut merkitykset. Tätä piirrettä, jossa yhdelle käsitteelle on löydettävissä eriäviä, tosin yleensä toisiinsa liittyviä käyttötarkoituksia ja merkityksiä historian eri vaiheissa, kutsutaan käsitteen diakronisuudeksi. (Nagy 2011, 6–8).

Yksi keskeinen kysymys konservatismia koskevassa tutkimuskirjallisuudessa on, voiko sitä pitää ideologiana samalla tavalla, kuin esimerkiksi sosialismia tai liberalismia yleensä pidetään (esim. Freeden 1996; Nagy 2011). Vastaus kyseiseen kysymykseen riippuu ideologian määritelmästä. Mikäli ideologia hahmotetaan Freedeniä (1996, 318) mukaillen poliittisista käsitteistä koostuvien rakenteellisten muotoilujen esittämisenä, jotka sisältävät näkemyksiä poliittisesta todellisuudesta ja pyrkivät ohjaamaan ihmisten toimintaa, konservatismia voidaan pitää ideologiana. Freeden näkee kuitenkin konservatistien eroavan edellä mainituista sosialismista ja liberalismista siinä mielessä, että se ei ota ideologiana suoraan kantaa useisiin poliittisen teorian kannalta keskeisiin kysymyksiin, kuten varallisuuden jakautumiseen tai julkisen vallan laajuuteen (Freeden 1996, 335). Näin on huolimatta siitä, että esimerkiksi juuri edellä mainitut aiheet ovat usein keskeisiä konservatiivisten liikkeiden agendoissa ja olivat jo muun muassa konservatiivisen ajattelun kantahenkilönä pidetyn Edmund Burken kiinnostuksenkohteita (esim. Robin 2011; Özsel 2011).

Tällainen yhdistelmä herättää kysymyksiä. Kuinka on mahdollista, että jokin asia on käsittelyssä olevan poliittisen ideologian edustajien toiminnassa systemaattisesti ja jatkuvalla tavalla keskeinen, muttei kuitenkaan osa itse ideologiaa? Tähän ongelmaan tarjoaa jonkinlaisen ratkaisun se, että konservatismi ideologiana pakenee määritelmiä, jotka tiivistäisivät sen sisällön kaikissa tilanteissa päteviin periaatteisiin. Tämä ominaispiirre puolestaan johtuu konservatistien jatkuvasta uusiutumisesta, joka näyttäytyy konservatiivisten liikkeiden poliittisten tavoitteiden suurena vaihteluna eri aikoina ja eri paikoissa (Freeden 1996, 331–332). Tällainen aatteellinen uusiutuvuus tuottaa tilanteen, jossa konservatistien määritelmää on lähdettävä etsimään eri konservatiivisia liikkeitä yhdistävien tekijöiden, eli niin sanottujen ydinkomponenttien kautta. Kyseisessä lähestymistavassa ideologioiden ymmärretään koostuvan poliittisista käsitteistä (Freeden 1996, 48). Sellaiset piirteet, jotka ovat osa konservatismia yhtenä aikana, mutta jotka hylätään toisena, eivät voi olla osa konservatistien ydintä ideologiana (Freeden 1996, 332).

Nojaan teoreettisessa katsannossani konservatismista pääasiassa Michael Freedenin (1996) morfologiseen analyysiin, jossa hän jakaa konservatistien sisällön kahdenlaisiin käsitteisiin, edellä mainittuihin keskeisempiin ydinkomponentteihin sekä vaihteleviin sekundäärikomponentteihin. Freeden (1996, 332–347) tunnistaa konservatismista kolme

ydinkomponenttia: muutoksen ongelman, uskon sosiaalisen järjestyksen yli-inhimilliseen alkuperään, sekä niin sanotun peilikuvamaisuuden, jolla tarkoitetaan tiivistetysti konservatismiin muuntautumista eri aikoina ja eri paikoissa nimenomaan muiden puolueiden poliittisiin pyrkimyksiin reagoimalla. Lemente Nagyn (2011) analyysi nojaa pitkälti Freedenin morfologiseen metodiin, mutta hänen tulkintansa eroaa hieman Freedenin vastaavasta. Nagy (2011, 21–31) määrittelee konservatismiin ydinkomponenteiksi luonnollisen muutoksen ajamisen ja Freedenin peilikuvamaisuutta vastaavan vastaliikkeisyyden. Sosiaalisen järjestyksen yli-inhimillisen alkuperän hän laskee osaksi luonnollisen muutoksen ideaalia taustoittavia näkemyksiä yhteiskunnan rakenteesta. Ydinkomponenteista tarkemmin alaluvuissa 2.2 ja 2.3.

Ydinkomponenttien ohella konservatismiin kuuluu myös joukko sekundäärikomponentteja. Sekundäärikomponentit tarkoittavat konservatiiviseen politiikkaan liittyviä vaihtelevia teorioita ja näkemyksiä, jotka syntyvät reaktioina paikallisiin poliittisiin tilanteisiin sekä toisten yhteiskunnallisten ryhmien esiin nostamiin kysymyksiin ja ongelmiin, toisin sanoen Freedenin ja Nagyn yhdeksi ydinkomponenteista laskemaan peilikuvamaisuuteen (Freeden 1996, 336–337; Nagy 2011, 30–31). Konservatismilla voidaan siis hahmottaa olevan välttämätön, ajasta ja tilanteesta riippumaton ytimensä, sekä vaihteleva joukko ikään kuin tämän ytimen ympärille kasautuvia komponentteja, jotka kiinnittyvät paikallisen konservatiivisen liikkeen ideologiaan noustessaan sitä ympäröivässä poliittisessä kontekstissa merkittäviksi kysymyksiksi (Mannheim 1959, 98–101; Freeden 1996, 341).

2.2 Konservatismi ja muutoksen hallinta

Freedenin (1996, 332–333) mukaan konservatismiin ensimmäinen ydinkomponentti on muutoksen hallinta. Hyvin yleinen miellelyhtymä koskien konservatismia on liittää se pyrkimykseen vastustaa muutosta, tai haluun säilyttää, kuten myös termin taustalla oleva englanninkielinen verbi *conserve* (säilyttää, suojella) ja sen kantasanat *conserver* (ranska) ja *conservare* (latina) tuntuisivat viittaavan. Huntington (1957) määritteli konservatismiin pääasialliseksi sisällöksi status quon puolustamisen tilanteessa kuin tilanteessa. Määritelmää on kritisoitu muun muassa siitä, että sen perusteella minkä tahansa poliittisen aatteen edustaja, oli sitten sosialisti, keskustalainen, sosiaalidemokraatti tai liberalisti, voidaan

laskea konservatiiviksi, mikäli yhteiskunnalliset olot ja instituutiot ovat hänelle suotuisia ja hän joutuu niitä puolustamaan (Freeden 1996, 329–331; Nagy 2011, 20). Lisäksi määritelmän voidaan nähdä ylenkatsovan konservatismiin liitettyjen poliittisten näkemysten historiallista moninaisuutta; osaan voidaan liittää radikaalienkin muutosten ajaminen jonkin tärkeämmän tavoitteen, esimerkiksi luokka-asemien säilyttämisen edestä (Özsel 2011, 58; Robin 2011, 23).

Status quon puolustamisen ja yleinen pyrkimys säilyttää yhteiskunnalliset olot sellaisinaan on helppo yhdistää tietynlaiseen ideologiattomuuteen ja käytännöllisyyteen. Tämä onkin ollut konservatiivisten ajattelijoiden keskuudessa yleinen käsitys omasta maailmankuvasta; että se on lähtökohtaisesti konkretiaan ja käytäntöön keskittyvä, ideologiaton tapa olla maailmassa (Freeden 1996, 324–325). Poliittikka, joka ei pyri luomaan mahdollisia tulevaisuuden toimintamalleja voidaan esittää käytännöllisenä ja konkretiaan perustuvana, siinä missä moniin muihin ideologioihin, kuten liberalismiin ja sosialismiin voidaan yhdistää abstrakti teoretisointi ja ideaaleihin pyrkivä yhteiskunnallinen suunnittelu (Huntington 1957, 457–460; Özsel 2011, 140–141). Konservatismiin vastakohtaksi asetetaan usein joko radikaalit (Huntington 1957, 459) tai progressiiviset poliittiset liikkeet (Mannheim 1959; Robin 2011; Nagy 2011), mutta tämä vastakkainasettelu ei tarkoita, että konservatiivit vastustaisivat muutosta ehdottomasti. Özsel (2011, 143–149) kiistää säilyttämisen ja muuttamisen vastakkainasettelun mielekkyyden politiikassa. Joissain tilanteissa tietynlainen muutos voi olla välttämätöntä, jotta kyetään säilyttämään jotain tärkeämpää ja toisinpäin, ja saman ovat todenneet myös monet konservatiivit, niin teoreetikot kuin muutkin toimijat (mt.; Robin 2011, 24–25).

Muutoksen vastustamisen sijaan voikin olla hedelmällisempää ajatella konservatismia muutoksen hallintaan keskittyvänä ideologiana (Freeden 1996, 332–333). Muutoksen hallinnan taustalla on puolestaan sosiaalisen järjestyksen puolustaminen. Konservatiivit kokevat usein ajavansa muutosta, joka koetaan luonnollisena tai orgaanisena (Freeden 1996, 332; Nagy 2011, 22; Özsel 2011, 150). Myös historiaa tulkitaan usein tällaisena orgaanisena muutoksena, joka puolestaan legitimoit muutoksen ylipäänsä, ja samalla tähän asti kehittyneet tai historialliset toimintatavat, joiden koetaan kehittyneen luonnostaan ja säilyttäneen asemansa historian myllerryksessä (Freeden 1996, 333; Özsel 2011, 150). Jo Edmund Burke korosti kirjoituksissaan sosiaalisten asemien luonnollisuutta. Yhteiskunnissa

vallitseva epätasa-arvo tuli nähdä luonnollisena seurauksena ihmisten eriävistä kyvyistä ja ominaisuuksista (esim. Robin 2011; Özsel 2011).

Özselin (2011, 151–154) mukaan luonnollisuuden käyttö kuvaamaan tiettyjä yhteiskunnallisen elämän muotoja, kuten tapoja ja perinteitä, yhdistää nämä muodot ihmisten tahdosta riippumattomaan todellisuuteen (*physis*), jonka vastakohtana voidaan nähdä sosiopoliittinen todellisuus (*nomos*), sisältäen lait ja normit, toisin sanoen ihmisten säätämät rajat sosiaaliselle toiminnalle. Tästä näkökannasta katsoen 'luonnollisiksi' kuvattujen asianlaitojen nähdään olevan osa jotain ihmisistä riippumattoman järjestyksen tapaista, sen sijaan että ne perustuisivat puhtaasti ihmisten välisiin sopimuksiin. Samalla voidaan luoda vastakkainasettelu, jossa luonnollisiksi kuvattujen asianlaitojen kanssa yhteensopimattomat toimet ja muutokset esitetään keinotekoisina, ja täten perustella konservatismiin erityisyyttä muihin ideologioihin nähden (Özsel 2011, 153).

Yleisenä antiteesinä luonnolliselle muutokselle esitetään rationaalille oikeuttamiselle perustuvaa muutosta, jota konservatismi puolestaan pyrkii de-legitimoimaan (Nagy 2011, 21–22). Tähän liittyy puolestaan edelleen erottelu konkreettisen ja abstraktin ajattelun välillä. Mannheim (1959, 102–103) määritteli konservatismiin ajattelun muodoksi, jonka ensisijainen piirre on ripustautuminen konkreettiseen, tässä tapauksessa pitäytyminen sekä välittömästi käsillä olevissa tapauksissa että välittömässä ympäristössään. Konservatismi yhdistetään myös konservatiivisten teoreetikkojen toimesta usein konkreettiseen ja käytännölliseen suhtautumiseen yhteiskunnallisiin kysymyksiin (Freeden 1996, 317–327). Tällä viitataan usein käytännössä abstraktista teoretisoinnista, spekulatiosta ja hypoteettisista skenaarioista pidättäytymiseen (Freeden 1996, 325). Tällainen abstrakti suhtautuminen yhteiskunnallisiin kysymyksiin, johon Mannheim (1959, 103) liittää järjestelmä- ja rakennelähtöisen ajattelun sekä uusien lähtökohtien etsimisen kehitykselle, on konservatiiveille vierasta, eikä vastaa ideaalia organisesta muutoksesta.

Nagy asettaa luonnollisen muutoksen ymmärtämisen kannalta tärkeiksi taustatekijöiksi uskon sosiaalisen järjestyksen inhimillisistä pyrkimyksistä riippumattomaan alkuperään, käsityksen yhteiskunnan orgaanisesta luonteesta sekä traditionalismin (Nagy 2011, 23–28). Freeden asettaa ensin mainitun sosiaalisen järjestyksen yli-inhimillisen alkuperän konservatismiin toiseksi ydinkomponentiksi. Tällainen yli-inhimillisyys voidaan nähdä eräänlaisena luonnollisuuden käsitteen jatkeena. Vedotuun auktoriteetti sen perusteena lienee

Jumala tai vastaava korkeampi voima, mutta myös biologia, historia tai taloustieteestä poimitut oletukset ihmisluonteesta ovat toimineet omalta osaltaan perusteena etsiessä yhteiskunnista ihmisten toiminnasta riippumatonta harmoniaa, tasapainoa tai järjestystä. Usko tällaiseen ihmisten päätösvallan ulkopuolelta tulevaan järjestykseen voi toimia perusteena kaventaa yksilöiden päätösvaltaa ja vapautta. Toisaalta se voi ruokkia eräänlaista poliittista skeptisismiä, jolla tarkoitetaan tässä yhteydessä epäuskoa rationaaliseen yhteiskunnalliseen suunnitteluun sekä poliittisten organisaatioiden toiminnan marginalisointia. (Freeden 1996, 334).

Kolmas olennainen tekijä Nagyn hahmottelemassa luonnollisen muutoksen ideaalissa on traditionalismi. Traditionalismi on Mannheimin (1959, 94–95) mukaan hyvin yleismaailmallinen psykologinen tendenssi kiinnittyä ja turvautua tuttuihin toimintatapoihin, ja konservatismi voidaan ymmärtää tavallaan poliittisesti tiedostavana traditionalismina. Traditionalismi on Nagyn (2011, 26–27) mukaan keino ymmärtää konservatiivista käsitystä yksilön ja yhteiskunnan suhteesta. Kysymys on siis viime kädessä siitä, kuinka laajalle yhteiskunnassa tulisi ulottaa yksilön valta ja oikeus henkilökohtaiseen päätöksentekoon, tai missä määrin yhteiskunnalla tai valtiolla tulisi toisaalta olla oikeus määrätä yksilön toiminnasta. Traditio tarjoaa tähän kysymykseen keskitien ratkaisun korostamalla nykyisten käytäntöjen selviytymistä historian koetuksista ja perusteen pitäytyä niissä, mikäli ne ovat hyviksi koettuja (Nagy 2011, 26–27).

Traditionalismiin turvautumista legitimoit edellä mainittu konservatiivinen käsitys historiasta orgaanisen muutoksen jatkumona. Konservatiivi sekä etsii asioiden merkityksiä että asettaa ne kontekstiin menneisyyden kautta (Mannheim 1959, 110–111). Asiat nähdään historiallisten kehitysten tuloksina arvokkaina sinänsä, ja nykyhetkeä käsitellään menneisyyden viimeisimpänä pisteenä (Mannheim 1959, 111). Mikäli muutoksen on tapahduttava, sen halutaan toteutuvan tavoilla, jotka ovat linjassa aiempien muutosten kanssa ja turvaavat sosiaalisen järjestyksen säilymisen, vakauden ja jatkuvuuden (Nagy 2011, 21). Keskeistä on nimenomaan käytäntöjen jatkuvuus (Freeden 1996, 333), jolloin historiaa luetaan nimenomaan niiden kautta, sen sijaan että pyrittäisiin kokonaiskuvaa muodostamalla selittämään muutosten taustalla olevia todellisia tapahtumia (Freeden 1996, 333; Mannheim 1959, 110–111).

Konservatiivi perustelee siis lähtökohtaista positiivista suhtautumista nykyisiin käytäntöihin historiallisella jatkuvuudella ja traditiolla, joiden uskotaan sekä oikeuttavan niiden olemassaolon että kertovan niiden toimivuudesta. Konservatiivit nimenomaan tietoisesti välttävät uusien ratkaisujen etsimistä yhteiskunnallisiin ongelmiin (Freeden 1996, 335). Tästä näkökulmasta jäävät tietysti täysin puuttumaan ne toimijat, jotka ovat tyytymättömiä vallitseviin toimintatapoihin, mutta eivät omaa kykyä tai resursseja vaikuttaa asioihin riittävällä tavalla. Robin (2011) lähestyykin konservatismia ennen kaikkea reaktiona yhteiskunnallisen vallan menettämisen uhkaan. Hänen näkemyksensä mukaan konservatiivi puolustaa ennen kaikkea hierarkkisia rakenteita, jotka omalta osaltaan turvaavat järjestyksen säilymisen (Robin 2011, 23).

2.3 Konservatismiin peilikuvamaisuus

Karl Mannheim (1959, 98–99) määritteli konservatismiin jatkuvasti uusiutuvana ajattelun muotona, jolle on tyypillistä reagointi yksittäisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Konservatiivisen liikkeen idut ovat yleensä jo valmiiksi olemassa yhteiskunnissa, mutta varsinaiset konservatiiviset liikkeet muodostuvat vasta, kun poliittiselle näyttämölle ilmestyy kilpailevia elämäntapoja, -tyylejä ja -katsomuksia, jotka pakottavat konservatiivisten voimien ryhtymisen ideologiseen kamppailuun (Mannheim 1959, 115). Konservatismi muuttuu siis iduillaan olevista ajattelun elementeistä poliittisesti tietoiseksi altistuessaan poliittisille vastustajilleen (Freeden 1996, 337). Konservatismi on objektiivinen ajattelun tyyli, mutta sen asiasisällöstä tai käytännön politiikassa ottamasta muodosta ei voida tietää mitään, ennen kuin tutustutaan juuri kyseisen ajan ja paikan konservatiiviliikkeeseen (Mannheim 1959, 96), toisin sanoen niihin tekijöihin, joiden edestä kyseinen liike on lähtenyt taistelemaan. Esimerkiksi 1800-luvun alkupuolen saksalaisen konservatismiin juuret olivat romantiikan ideaaleissa, joiden kannattajat muodostivat vastaliikkeen valistusajattelulle. Tuolloinen konservatiiviliike valjasti romantiikan puolustamat hengelliset ja intellektuaaliset elementit myös kapitalismin kasvavan poliittisen ja taloudellisen vallan kritisointiin omasta näkökulmastaan. (Mannheim 1959, 89–90).

Freeden (1996) ja Nagy (2011) käsittelevät tätä 'peilikuvamaisuutta' konservatismiin ydinkomponenttina. Konservatismiin paikallinen sisältö määrittyy siis reflektoidun vastaliikkeen kautta (Nagy 2011, 29). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että konservatiiviset

liikkeet muodostavat poliittisten vastustajiensa käsitteistä antiteesejä ja ottavat ne omaan käyttöönsä. Tämän jälkeen nämä antiteesit muodostuvat liikkeen ideologiseksi sisällöksi ja kiinnittyvät sekundäärikomponentteina (ks. 2.1) muutoksen ongelman, ja siihen liittyvien yhteiskunnallisten käsitysten muodostamaan ytimeen. (Freeden 1996, 336–337; Nagy 2011, 29–31). Historiallisesti nämä poliittiset vastustajat ovat olleet usein vasemmistolaisia (Robin 2011, 18–23) tai progressiivisia liikkeitä (Mannheim 1959; Nagy 2011). Konservatismia onkin paikoin tulkittu lähtökohtaisesti vasemmistonvastaiseksi liikkeeksi, ja sen sisällön on ajateltu perustuneen täysin vasemmiston esiin tuomiin poliittisiin ongelmiin (Robin 2011, 23). Tässä tutkielmassa konservatismia käsitellään käsitteellisen selvyyden vuoksi yleisesti poliittisena vastaliikkeenä, ottamatta kantaa vastustajien ideologioihin.

Monet konservatiivisten liikkeiden ohjelmissa keskeisinä näkyneet tavoitteet ovat toteutuneet hyvin pitkäaikaisesti ja olleet osaltaan tuottamassa pysyviä rakenteita. Esimerkiksi varhaiset konservatiivit ajoivat 1700-luvun lopulla keskeisesti kansakuntavetoista ajattelua vastaliikkeenä Ranskan vallankumouksessa näkyvyyttä saaneelle universaalille ja abstraktille humanismille. Samoin viktoriaanisen ajan Englannissa konservatiivinen liike näki benthamilaisen utilitarismin radikaalina, kylmään laskelmointiin ja byrokratiaan johtavana aatteena. Käänteisesti liike nosti politiikan kärkeen viranomaisvallan, luokka-asemien sekä historian kunnioittamisen. (Freeden 1996, 337). Toteutuessaan utilitaristinen visio olisi kenties johtanut edellä mainittuihin seurauksiin, mutta sen lisäksi se olisi todennäköisesti muuttanut olennaisella tavalla yhteiskunnan valtasuhteita ja sitä kautta konservatiivien vaalimaa sosiaalista järjestystä.

Freeden (1996, 343) huomauttaa, ettei konservatismiin muista ideologioista 'heijastamien' piirteiden valikoinnissa ole välttämättä havaittavissa erityistä logiikkaa, ja päällepäin keskeisiltä näyttävät vastakkainasettelut voivat olla myös pelkkiä johdannaisia paljon olennaisemmista ristiriidoista. Tutkijan kannalta vaikeuksia tuottaa se, että näiden piirteiden liittyminen progressiivisten liikkeiden ideologiaan on niin ikään jatkuva prosessi. Aatteet ja pyrkimykset, joita konservatiivit nousevat vastustamaan, kehittyvät usein poliittisten liikkeiden ulkopuolella, ja tulevat osaksi niiden tavoitteita vähitellen. Konservatiiviset liikkeet voivat siis nousta vastustamaan myös sellaisia poliittisiä pyrkimyksiä, jotka eivät varsinaisesti ole vielä kunnolla kiinnittyneet muihin ideologioihin tai saaneet todellista asemaa muiden poliittisten liikkeiden ohjelmistoissa. Konservatiiviset liikkeet pyrkivät kuitenkin pääasiassa kohdistamaan huomionsa pyrkimyksiin, jotka poliittisten vastustajien

suunnittelun kautta kykenevät kaikkein todennäköisimmin ja pysyvimmällä tavalla uhkaamaan konservatiivien puolustamaa järjestystä. (Freeden 1996, 343–344).

Konservatiiviset liikkeet ovat siis ottaneet monenlaisia muotoja, joiden elementit voivat vaihtua nopeastikin tietyn maantieteellisen alueen sisällä poliittisen ympäristön muuttuessa. Esimerkiksi toisen maailmansodan jälkeisen ajan Yhdysvalloissa uuskonservatiivisen liikkeen ytimen muodostivat libertaristit, traditionalistit ja sekalaiset markkinaliberaalit ryhmittymät, joita yhdisti usko markkinatalouteen ja vapaiden markkinoiden edistämiseen. Neuvostoliiton hajottua liikettä yhdistäneen tekijän merkittävin antagonistiksi eli ”kommunismi” kadotti relevanssinsa, ja konservatiivinen liike hajosi joukoksi pienempiä ryhmittymiä. (Robin 2011, 127). Syyskuun 11. päivän iskujen jälkeen (uus-)uuskonservatiivinen liike otti puolestaan tavoitteekseen maan puolustamisen terrorismilta, alkoi korostaa sisäistä turvallisuutta, ajaa sotilaallisesti aktiivista ulkopoliittikkaa, sekä myös kritisoida amerikkalaisen yhteiskunnan pehmeyttä, johon on puolestaan liittynyt omalta osaltaan myös iskuja seuranneen terrorismin vastaisen sodan esittäminen positiivisessa ja yhteiskuntaa voimaannuttavassa valossa (mt., 165–173).

3. METODI

Tarkoitukseni on tutkia Perussuomalaisten puolueohjelmien retoriikkaa hyödyntämällä Chaïm Perelmanin argumentaatioteorian käsitteistöä. Perelmanin ym. (1969, 74) mukaan arvot voidaan nähdä ihmisiä yhteen tuovina elementteinä. Samoin arvot ovat myös erimielisyyksien lähteitä. Analyysissäni käytän arvoja välineinä ideologisten piirteiden jäljittämiseen puolueohjelmien retoriikasta.

3.1 Perelmanilainen argumentaatioteoria

Chaïm Perelman lasketaan usein yhdeksi niin sanotuista uuden retoriikan teoreetikoista, jotka toivat retoriikan tutkimukseen uudenlaista käsitteistöä toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä (Summa 1996). Perelmanin yhdessä Lucile Olbrechts-Tytecan kanssa kirjoittaman teoksen *La Nouvelle Rhétorique* (1958; engl. *The New Rhetoric*, 1969) pääteemana on argumentaation ja väitteiden perustelun keskeisyys kaikessa inhimillisessä toiminnassa, alkaen filosofiasta, tieteestä ja politiikasta, jatkuen aina arkipäivän kahvipöytäkeskusteluihin. Retoriikan käsite ja samalla itse teoria laajennettiin koskemaan kaikkea puhetta ja tekstiä, joilla pyritään vaikuttamaan jonkinlaiseen yleisöön (Perelman ym. 1969, 5–6). Yleisösuhde on teoriassa keskeinen tekijä, sillä argumentaation onnistuneisuutta voidaan loppupeleissä mitata vain yleisön hyväksynnän perusteella (Perelman ym. 1969; Perelman 1996).

Alun perin oikeustieteen alalla vaikuttanut Perelman kiinnostui argumentaatiosta nimenomaan pohtiessaan kysymystä arvovalintojen arvioimisesta rationaaliselta pohjalta (Summa 1996). Jotta tällainen logiikka voisi olla olemassa tulisi arvojen toteuttamiseen käytettyjen keinojen olla alisteisia samalle arvostelmalle kuin niiden lopputuleman (Perelman 1955, 797). Tämä johtuu siitä, että arvojen tulee aina ensin toteutua käytännössä, jotta ne voidaan altistaa arvostelulle. Käytännön toteuttamiseen puolestaan tarvitaan välttämättä käytännön keinoja, ja näin ollen keinoista tulisi loogisesti osa kyseisen arvon tai arvostelman rationaalista arviointia. Koska keinojen arvosteleminen on jo itsessään ongelmallista ja pohjautuu juridiikassakin lähtökohtaisesti lain tulkintaan ja sitä kautta

oikeusoppineiden argumentaatioon, tästä seuraa, että ainoa luotettava tapa arvioida arvoarvostelmien pätevyyttä rationaalisesti on arvioida käytettyä argumentaatiota ja perusteluja (Perelman 1955, 798).

Perelman erottelee kahdenlaisia argumentaation lähtökohtia. Toisaalta voidaan vedota arvoihin, jolloin argumentoidaan joko jonkin tietyn arvon puolesta tai vastaan tai eri arvojen välisistä suhteista. Toisaalta voidaan vedota asianlaitoihin faktojen, totuuksien tai erilaisten esisopimusten kautta. (Perelman ym. 1969, 66). Arvoihin liittyvässä argumentaatiossa keskeisiä käsitteitä ovat abstraktit ja konkreettiset arvot, hierarkiat sekä lokukset eli päättelysäännöt (Perelman ym. 1969, 74). Analyysissäni tulen hyödyntämään edellä mainituista abstrakteja ja konkreettisia arvoja sekä hierarkioita.

3.1.1 Arvot

Arvot voidaan nähdä inhimillistä toimintaa yleisellä tasolla ohjaavina tekijöinä. Perelmanin argumentaatioteoriassa arvot ja arvosteluun liittyvät valinnat ovat argumentaation keskeisiä lähtökohtia. Arvot toimivat ikään kuin syyn antajina toiminnalle, ja puhujan ja yleisön yhteisymmärrys jostain arvosta tarkoittaa sen hyväksymistä, että jokin asia vaikuttaa toimintaan, ja tätä vaikutusta voidaan hyödyntää argumentaatiossa (Perelman ym. 1969, 74-75). Arvot tuovat myös ihmisiä yhteen jonkin toimintatavan taakse, niillä on siis vahva kokoava vaikutus (mt., 74). Argumentaatiossa perusteena käytettyjä arvoja ei voi vain yksiselitteisesti kumota tai kieltää niiden relevanssia, vaan niitä vastaan täytyy argumentoida toisilla arvoilla. Arvojen tunnuspiirteenä on myös, että ne ovat ei-universaaleja, toisin sanoen niiden suhteen ei ole olemassa yleistä yhteisymmärrystä, mikä erottaa ne totuuksista. (mt., 75).

Minkä tahansa argumentin voidaan katsoa liittyvän jollain tasolla arvoihin. Esimerkiksi luonnontieteessä varsinainen tutkimusprosessi argumentoidaan arvovapaasti, mutta kun kysymykseen tulevat tutkimuksen tavoitteet, esimerkiksi totuuteen tähtääminen, niin arvot tulevat jälleen esiin. Lakia, filosofiaa tai politiikkaa koskevat argumentit puolestaan nojaavat systemaattisesti arvoihin. Niillä oikeutetaan teksteistä löytyvät valinnat, joita tekijä haluaa kuulijan tai lukijan tukevan ja mahdollisesti seuraavan. (mt., 76).

Abstrakteilla arvoilla tarkoitetaan oikeudenmukaisuuden tai tasa-arvon kaltaisia ei-yksittäistapauksiin kiinnittyviä arvoja. Voidaan erottaa myös tietty joukko universaaleja arvoja, kuten hyvyys, kauneus tai totuus. Ne toimivat pääasiallisesti suostuttelun keinoina, joiden käyttö kertoo halusta päästä universaaliin yhteisymmärrykseen. Ne kuitenkin pätevät vain niin kauan kuin niitä ei erikseen määritellä, koska määriteltyinä ne synnyttävät erimielisyyksiä (mt., 76).

Konkreettiset arvot ovat puolestaan entiteettejä, olioita, ryhmiä tai objekteja, jotka käsitetään ainutlaatuisiksi (mt., 77). Ainutlaatuisuus mahdollistaa niiden hyödyntämisen toiminnan perusteena. Tyypillisiä esimerkkejä konkreettisista arvoista ovat Jumala sekä kansallisvaltiot, joiden ainutlaatuisuus voidaan kumota tulkitsemalla ne entiteettien sijaan yksilöiden muodostamiksi järjestelmiksi, jolloin niiltä viedään oikeus toimia konkreettisena arvona (mt., 78). Tietyt, kuten uskollisuus, lojaalius ja solidaarisuus voidaan määritellä vain suhteessa konkreettisiin arvoihin (Perelman 1996, 35).

Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan (1969, 79) mukaan konkreettisiin arvoihin vetoaminen on luonteenomaista konservatiivisille yhteisöille. Siinä missä abstraktit arvot, kuten oikeudenmukaisuus, tasa-arvo tai vapaus linkittyvät vahvasti muutokseen, jonkin ideaalin jahtaamiseen, joka voi hyvin sisältää myös keskenään käytännön toteutuksen kannalta ristiriidassa olevia arvovalintoja, konkreettiset arvot kykenevät tavallaan oletusarvoisesti jo muodostamaan keskenään harmonisen tilanteen, jossa niiden yhtäaikainen olemassaolo näyttäytyy mahdollisena. (mt., 78–79).

3.1.2 Arvohierarkiat

Hierarkiat ovat tapoja asettaa arvoja tärkeysjärjestykseen (mt., 82–83). Hierarkioita voidaan pitää argumentaation kannalta puhtaita arvoja tärkeämpinä, koska yleisössä vallitseva yhteisymmärrys arvojen järjestyksestä on huomattavasti harvinaisempaa kuin yhteisymmärrys jonkun tietyn arvon arvosta (mt., 81). Erilaisista hierarkioista voidaan erottaa toisaalta abstraktit ja konkreettiset, sekä homogeeniset ja heterogeeniset hierarkiat (Perelman 1996, 36). Siinä missä abstraktit hierarkiat viittaavat abstraktien arvojen arvottamiseen, konkreettiset hierarkiat asettavat olioita, ryhmiä tai objekteja järjestykseen

(Perelman ym. 1969, 80). Abstrakti hierarkia voi tarkoittaa esimerkiksi oikeuden asettamista hyödyn edelle, tai syyn seurauksen edelle (Perelman 1996, 36).

Heterogeeniset hierarkiat koskevat eriluonteisia arvoja, joilla ei ole välttämättä yhteistä nimittäjää, homogeeniset puolestaan järjestävät asioita määrän mukaan; enemmän positiivista arvoa on parempi (Perelman 1996, 37). Viimeksi mainitut muodostetaan siis systemaattisesti siinä missä edelliset perustuvat puhtaasti mieltymyksiin (Perelman ym. 1969, 80).

3.2 Puolueohjelmatutkimus

Aarnio (2015; 2004) lähestyy puolueohjelmia poliittisina toimintatilanteina, jossa perustavana ajatuksena on argumentaatioteoreettinen näkemys kielestä kamppailun foorumina (Aarnio 2004, 156). Ohjelmat nähdään puolueiden sisäisten poliittisten kamppailujen tuloksina, ja tästä syystä myös tutkimuksellinen mielenkiinto kohdistuu näihin kamppailuihin, toisin sanoen ohjelman luomisprosessiin. Näin voidaan Aarnion (2004, 159) mukaan päästä käsiksi ohjelmien poliittisuuteen, siihen millaisia valintoja niiden osalta on tehty, myös sen osalta, mitä valmiit ohjelmatekstit eivät itsessään paljasta.

Oma tutkimusotteeni eroaa kuitenkin tästä tavasta siinä mielessä, että käsittelen ohjelmatekstejä sellaisinaan ottamatta kantaa niiden valmistumisprosessiin. Tässä näkökannassa mielenkiinto kohdistuu ennen kaikkea ohjelmien retorisuuteen ja argumentaatioon, joiden avulla voidaan perustella yllä kuvaillun perelmanilaisen logiikan mukaan arvovalintoja ja –järjestelmiä. Perelman toimikin 1980-luvulta eteenpäin yhtenä merkittävimmistä innoittajista puolueohjelmatutkimuksen siirtyessä kohti kielellisempiä aspekteja (Aarnio 2004, 154). Aiemman puolueideologioihin keskittyneen tutkimuksen sijasta (kts. Borg 1965; Helenius 1969) alettiin keskittyä ohjelmiin nimenomaan poliittisina tekoina, kommunikaation muotona ja omana kirjallisuuden lajinaan. Tällöin tutkimuskohteiksi nousivat ohjelmien poliittiset aspektit laajemmin: erilaiset käsitykset, käsitteet, ajatustavat sekä tavat problematisoida kysymyksiä. (Aarnio 2004, 154).

Tarkastelen ohjelmia siis poliittisina tekoina itsessään. Tällöin ne voidaan nähdä osana poliittisen retoriikan kokonaisuutta, ja niistä on löydettävissä erilaisia argumentaatiotyylejä (Pekonen 1991, 18). Lukijalle ja tutkijalle voi valjeta ohjelmista sellaisia asioita, joihin kirjoittajat eivät itse ole edes kiinnittäneet huomiota, ja näin voidaan saada tietoa heidän maailmankuvastaan (ks. Palonen 1997; Pekonen 1991). Tässä lähestymistavassa, jota Borg (1995, 4) kutsuu retorisi-symboliseksi, tutkija pureutuu ennen kaikkea tekstiin itsessään, pyrkien tuomaan esiin itsestäänselvyyksien ja selkokieliisyyden ulkopuolella olevia piirteitä, joilla ohjelmissa tuotetaan erilaisia merkityksiä ja ajatuskulkuja. Retoriikkaan kuuluu aina poliittinen aspekti, ja ohjelmat voidaan nähdä osana retoriikan kokonaisuutta.

Puolueohjelmat voitiin nähdä vielä 1960-luvulla laajalti eräänlaisina puolueiden ideologisina julkilausumina. Varsinkin sosialistipuolueiden kohdalla ohjelmat toimivat korostetusti tällaisina; niiden nähtiin aktualisoivan ne arvot, uskomukset ja tavoitteet, joiden vuoksi puolue ylipäänsä oli olemassa ja toimi politiikassa (Borg 1995, xx; Pekonen 1995, 27). Tuolloin ohjelmien tutkimuksessa lähtökohtana oli usein pitää niitä eräänlaisina käytännön toiminnan teoreettisina muotoiluina. Oikeisto- ja vasemmistupuolueiden ohjelmien nähtiin edustavan omia tyylejään ja niissä ilmaistujen tavoitteiden odotettiin tavalla tai toisella sitovan puolueen käytännön toimintaa (Borg 1965, 85?; Pekonen 1995, 30). Viimeistään 1970-luvulla tällaiset merkitykset alkoivat kuitenkin olla jo historiaa, politiikka muuttui yhä toimenpidekeskeisemmäksi, ja puolueiden mielenkiinto kohdistui vahvemmin erilaisiin poliittisiin nimityksiin, kuin varsinaiseen parlamentaariseen kamppailuun. Tällöin ohjelmatutkimuksen huomiota alettiin siirtää niistä varsinaisesti luettavissa olevien ideologioiden sijaan erilaisten ehdotusten taustalla oleviin mahdollisiin ideologisiin sitoumuksiin tai ajattelutapoihin. (Pekonen 1995, 34-35).

Mitä aion tässä tutkielmassa tehdä? Tässä tutkielmassa luen Perussuomalaisten puolueohjelmia poliittisina tekoina ja keskityn niissä käytettyihin arvoihin. Yhdistä arvot ja konservatismi yksiselitteisellä lauseella.

4. ANALYYSI

Jaan analyysini aineistosta nousseiden keskeisten arvojen mukaan, joita olen lähtenyt analysoimaan ensin argumentaatioteorian käsitteistön, eli abstraktien ja konkreettisten arvojen sekä hierarkioiden avulla. Yhdistelen konservatismiin teoriasta muutoksen hallinnan ja peilikuvamaisuuden piirteitä analyysiin.

4.1 Arvot

4.1.1 Suomalaisuus konkreettisenä arvona

Laajalti Perussuomalaisten ohjelmissa toistuva konkreettiseksi arvoksi laskettava entiteetti on Suomi ja suomalaisuus. Maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa (MMP) tuodaan esille suomalaiskansallinen identiteetti, jonka puolue haluaisi toimivan Suomeen muuttavien maahanmuuttajien toiminnan ja kotoutumisen lähtökohtana. Tähän suomalaiskansalliseen identiteettiin kuuluvat puolueen mukaan suomalaisen kulttuurin ja pelisääntöjen omaksuminen, joiden kautta maahan muuttavasta henkilöstä voi tulla riittävän suomalainen, jotta hän voisi hyväksyttävästi asettua Suomeen. Tässä mielessä pelkkä lain noudattaminenkaan ei sinänsä riitä, vaan henkilön tulee omaksua jonkinlaisia suomalaisia käyttäytymistapoja, toimintamalleja ja arvoja, jotka tekevät hänestä ympäristöönsä sopivan. (MMP, 9).

Suomi ja Suomen valtio itsessään voidaan nähdä Perelmanin ym. (1969, 77) mukaan ainutkertaisena entiteettinä, ja sitä kautta konkreettisenä arvona. Suomalaisuus ei ole niin selvä tapaus, koska yhtäältä suomalaiset voidaan ymmärtää ryhmänä, joka voi valtion tapaan toimia konkreettisenä arvona, mutta toisaalta suomalaisuus voi tarkoittaa myös ominaisuutta, jota käytettäessä vedotaan johonkin yhteisten nimittäjien joukkoon, minimitapauksessa Suomen kansalaisuuteen. Perussuomalaisten periaateohjelmassa suomalaisuus määritellään jonain pysyvänä Suomen kulttuurista ja historiasta nousevana, joka tuntuu ainakin ohjelman kirjoittajien sydämissä historian ja kulttuurin jatkuvasta muutoksesta huolimatta (PA, 1).

Maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa pääasiallinen kritiikki kohdistuu maahanmuuttajaryhmien keskuudessa vallitseviin suomalaisista arvoista ja normeista poikkeaviin toimintatapoihin. Ohjelman mukaan Suomeen on vaarassa muodostua erilaisia mikroyhteiskuntia, joissa eivät päde Suomen arvot ja normit (MMP, 8). Suora vastakkainasettelu tehdään ainoastaan islaminuskoon liittyvien ”joustamattomien” perinteiden kohdalla, joihin nähdään kuuluvan muun muassa naisten ja tyttöjen suhteessa heikompi asema, sekä lasten, eläinten ja seksuaalivähemmistöjen kulttuuriset ja uskonnolliset väärinkäytökset (MMP, 8). Niiden vastinpariksi asetetaan toisaalta ”kehittynyt” Suomi. Puolue puhuu nimenomaan suomalaisen yhteiskunnan ”islamisoitumisesta”, jolla tarkoitetaan syntyperäisten suomalaisten vähittäistä mukautumista islaminuskoisten maahanmuuttajien esittämiin vaatimuksiin, lähtien koulujen joulujuhlista ja uimahallien erityisvuoroista.

Ohjelman kritiikki kohdistuu enimmäkseen kulttuurisiksi laskettavissa oleviin tekijöihin, mutta uhanalaisena nähdään olevan nimenomaan suomalaisen yhteiskunnan sellaisena kuin puolue on tottunut tai haluaisi sitä pitää, ei esimerkiksi suomalaisen kulttuurin tai arvojärjestelmien sinänsä. Kyse on siis kulttuuristen tekijöiden vaikuttamisesta yhteiskunnan toimintaan, johon puolue haluaa vaikuttaa olennaisesti vähentämällä maahanmuuttoa minimiin.

4.1.2 Sananvapaus demokratian tukipilarina

Media- ja kulttuuripoliittisessa ohjelmassa (M&K) keskeinen arvo on sananvapaus, jota puolustetaan muun muassa tasa-arvon kivijalkana, terveen demokratian elementtinä, sekä yhteiskunnallisen vapauden kannalta olennaisena asiana (M&K, 3). Periaateohjelmassa sananvapaus määritellään demokraattisen yhteiskunnan tärkeänä arvona (PA, 1). Tasa-arvon ja vapauden lisäksi myös demokraattisuus voidaan tulkita tässä yhteydessä abstraktiksi arvoksi, joiden käyttö on Perelmanin ym. (1969, 79) mukaan yhdistettävissä muutokseen ja muutoksen ajamiseen. Perussuomalaisten huoli sananvapauden puolesta näyttää linkittyvän muun muassa vähemmistöjen, mediatoimijoiden ja vallanpitäjien kritisointiin (M&K, 3) sekä valtamedioiden ulkopuolelle jäävien toimijoiden kykyyn pitää omia ajatuksiaan esillä internetissä (M&K, 4). Sananvapaus halutaan säilyttää myös sanomisten osalta, jotka loukkaavat tai satuttavat. Kritiikin kohteiksi otetaan ohjelman kirjoittamisen aikaan

suunnitteilla olleet maalittamis- ja vihapuhelainsäädännöt, joiden katsotaan kaventavan terveen demokratian vastaisesti muun muassa oikeutta kritisoida lehdistöä ja virkamiehiä (M&K, 3-4).

Sananvapauteen nähdään kuuluvan olennaisesti myös tiedon ja informaation levittäminen sosiaalisessa mediassa. Sosiaalinen media nähdään media- ja kulttuuripoliittisessa ohjelmassa ennen kaikkea vapauden näkökulmasta ja sellaisten tahojen olennaisena viestintävälineenä, jotka eivät ole päässeet perinteisessä mediassa yhtä esille (M&K, 3-4). Arvojen hierarkiassa ilmaisunvapauden alapuolelle asetetaan muun muassa uutisten luotettavuuden arviointi ja tekijänoikeudet, joiden edistämistä ei nähdä riittävinä syinä keskustelun rajoittamiselle sosiaalisessa mediassa (M&K, 4).

4.1.3 Sisäinen solidaarisuus

Perussuomalaiset nimittää periaateohjelmassaan (PA) sisäiseksi solidaarisuudeksi sitä, että suomalaisten maksamat verot tulee käyttää suomalaisten hyväksi (PA, 1). Tätä perustellaan muun muassa oikeudenmukaisuudella ja reiludella, ja lisäksi ennen kaikkea taloudellisilla tekijöillä, tarkemmin ottaen väitteillä maahanmuuton aiheuttamista kustannuksista julkiselle taloudelle ja sosiaaliturvajärjestelmälle. Sosiaalipoliittisessa ohjelmassa (SP) ilmoitetaan, että kattavaan hyvinvointivaltioon on varaa, kunhan se pidetään rajattuna, eikä avoimena koko maailmalle (SP, 4).

Taloudellisten tekijöiden lisäksi ulkomaalaisten auttamiseen ei ole myöskään moraalista velvollisuutta. Moraalisen velvollisuuden suomalaisten auttamiseen, tai kääntäen oikeuden kattavaan sosiaaliturvaan ja eläkkeeseen katsotaan syntyvän suhteesta maahan, tarkemmin ottaen pitkäaikaisesta Suomessa asumisesta, tehdystä työstä sekä lasten kasvattamisesta. (SP, 3). Perelmanin ym. (1969, 77) mukaan velvollisuus ja solidaarisuus liittyvät hyveinä välttämättä konkreettisiin arvoihin. Toisaalta asiat, kuten asuinympäristö, työ ja perhe ovat ihmisten elämään välittömästi kuuluvia asioita, joiden ensisijaisuuden korostamista Mannheim (1959, 102-103) piti konservatiiveille tyypillisenä konkreettiseen kiinnittymisenä. Toisaalta moraalisen velvoittamisen kannalta vastakkaisena näkemyksenä voidaan ajatella esimerkiksi käsitystä jakamattomista ihmisoikeuksista, joihin voidaan liittää abstrakti käsitys ihmisarvosta ja yksilön arvokkuudesta.

Sosiaalipoliittisessa ohjelmassa sosiaalipoliittikka halutaan rajata suomalaisille, mutta kun tämä rajaus on tehty, keskeiseksi arvoksi näyttäisi nousevan tasa-arvo, niin taloudellisessa, hyvinvoinnillisessa kuin alueellisessa mielessäkin. Vähäosaisten katsotaan olevan sosiaalipoliitikassa ensi sijalla (SP, 3), terveyspalveluiden alueellinen eriarvoistuminen nähdään merkittävänä ongelmana (SP, 4-5), jonka lisäksi terveysongelmien kasautumisesta vähäosaisille kannetaan huolta (SP, 6) samoin kuin luokkakierron vähentymisestä (SP, 8-9). Tasa-arvon suhteen saavutetun kehityksen katsotaan Suomessa ylipäänsä rapautuvan vauhdilla, ja erityisesti lapsiperheiden eriarvoistumisesta ollaan huolissaan (SP, 11).

Ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien huono-osaisuus sen sijaan näyttää olevan puolueelle täysin irrelevanttia, suomalaisen halutaan yleisesti menevän ulkomaalaisen edelle myös perustuslaillisella tasolla (SP, 10), jonka lisäksi muun muassa laittomasti maassa olevien terveyspalvelut halutaan evätä kiireellisen terveydenhoidon ulkopuolella (SP, 7). Tässä heterogeenisessä arvohierarkiassa suomalaisuus näyttäisi siis menevän tasa-arvon edelle (Perelman ym. 1969, 81; Perelman 1996, 36–37). Tasa-arvolla on väliä vain suomalaisten kesken, ulkomaalaisia ei lasketa yhtälöön mukaan.

4.2 Konservatismiin piirteitä

4.2.1 Muutoksen hallinta

Näkemyks puolueen islamilaiseen kulttuuriin liittämien tapojen sopimattomuudesta suomalaiseen yhteiskuntaan voidaan nähdä omalta osaltaan myös konservatismiin olennaisesti kuuluvan luonnollisen muutoksen ajamisen, tai tässä tapauksessa luonnottomaksi nähdyn muutoksen vastustamisen mukaisena ajatuksena. Luonnollisen muutoksen ajatukseen kuuluu tietynlainen yhteiskunnan orgaaninen rakenne, jossa erilaiset elämäntavat ja ihmiset ovat löytäneet paikkansa historiallisen kehityksen myötä (Freeden 1996, 333). Tässä tapauksessa ohjelmassa esitetty linja voidaan nähdä suomalaisen yhteiskunnan puolustuksena siihen sopimattomia joustamattomia perinteitä vastaan. On kuitenkin selvää, ettei ajatus tällaisesta kulttuurien välisestä yhteensopimattomuudesta tyhjene konservatismiin käsitteistöllä, vaan sitä tulisi käsitellä muissa yhteyksissä.

Sosiaalipoliittisessa ohjelmassa hyvinvoinnin tasaisen jakautumisen katsotaan olevan heikkenemässä, ja taloudellisen eriarvoisuuden kasvamaan päin. Ehtoina sille, että heikoimmista voidaan pitää tulevaisuudessakin huolta, asetetaan työllisyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden kasvaminen, kollektiivinen vastuunotto lähimmäisistä, sekä menojen priorisointi pääasiassa maahanmuuttoa rajoittamalla sekä hallinnollisista kuluista karsimalla (SP, 3-4). Perussuomalaiset korostavat, että he haluavat ”hyvinvointivaltion takaisin”. Eriarvoistumisen ja pahoinvoinnin katsotaan lisääntyvän, 1990-luvun lamasta seuranneen syrjäytymisen laskujen olevan edelleen maksamatta ja maahanmuuton rasittavan järjestelmää entisestään. Ohjelmassa myös ihmetellään suoraan, mihin korkean veroasteen myötä kerätyt rahat oikein menevät. Syiksi tunnistetaan väestön ikääntymisen lisäksi muutokset työmarkkinoilla ja väestöpohjassa – erityisesti maahanmuutto. (SP, 4).

Perussuomalaiset haluaa siis Suomen säilyvän hyvinvointivaltiona tulevaisuudessakin, siitä huolimatta, että väestörakenteen muutos tulee aiheuttamaan huomattavia ongelmia julkisen talouden tasapainon kanssa. Yleisesti jaetun käsityksen vastaisesti Perussuomalaiset näkee maahanmuuton kuitenkin ongelmaa pahentavana tekijänä, eikä suinkaan mahdollisena ratkaisuna. Hyvinvointivaltion ja siihen liittyvien hyvän elämän edellytyksien avulla (SP, 4) halutaan tuoda historiallinen hyvinvointivaltio-Suomi nykypäivään, mutta skenaariosta puuttuvat tilanteen olennaisesti erilaisiksi tekevät taloudelliset tosiasiat. Freedenin (1996, 333) mukaan konservatiivi tulkitsee historiaa orgaanisena muutoksena käytäntöjen kautta, jättäen sivurooliin historialliset tosiseikat näiden käytäntöjen takana. Työn ja turvaverkkojen Suomi on Perussuomalaisten käsitys maan orgaanisesta kehityksestä, mutta maahanmuutto halutaan pitää tästä Suomesta ulkona, riippumatta siitä, millainen vaikutus tällaisella ratkaisulla tulisi tosiasiallisesti olemaan hyvinvoinnin edellytyksille.

Muutoksen tuottaminen jonkin toisen asian säilyttämiseksi (Robin 2011, 23; Özsel 2011, 140–141) tulee näkyviin selkeimmin maahanmuuttoon liittyvissä kysymyksissä, joissa Perussuomalaiset haluavat muun muassa tuoda lakiin mahdollisuuden tarvittaessa sulkea rajat kokonaan ja estää ihmisten – myös turvapaikanhakijoiden – maahanpääsy niin sanotun hätätilan nojalla. He ehdottavat myös ylipäänsä humanitaarisen maahanmuuton rajoittamista minimiin tai kokonaan lopettamista. Samaan kategoriaan voidaan laskea vaatimukset kiireellisen hoidon ulkopuolisten sosiaali- ja terveystalouden kieltämisestä maassa laittomasti olevilta.

Taide esitetään ohjelmassa ihmisiä yhdistävänä tekijänä, joka tarjoaa paitsi arjen yläpuolelle nousevia kokemuksia, myös mahdollisuuksia kasvattaa yhteishenkeä (M&K, 5). Lisäksi kulttuuripalvelujen toivotaan heijastavan ”kotimaiseen kulttuuriin liittyviä arvoja”, kulttuurin katsotaan puolestaan heijastavan ”yhteiskuntaa ja historian perintöä”. (M&K, 5). Ohjelmassa toivotaan myös ”kansallismielisen ja suomalaisuudesta ylpeän ajattelumallimme ja historiallisesta taustastamme kumpuavan kulttuurin” vahvistumista. Tällaisen toiminnan vastakohtana nähdään puolestaan vastakkainasetteluja luova taide, joka välittää poliittisia näkemyksiä, ja jota tuetaan poliittisin verovaroin erinäisistä motiiveista johtuen, erikseen mainitaan rasismien vastustaminen.

Kaiken kaikkiaan Perussuomalaiset toivoisi siis taiteen tuottavan suomalaista yhteiskuntaa ja sen historiaa heijastavia, yhteishenkeä nostattavia tuotoksia. Monikulttuurisuus, feminisismi, sosialismi ja taistolaisuus eivät Perussuomalaisten näkökulmasta heijastele tätä historiaa, joten niiden valtavirtaistuminen nähdään ongelmallisena ja ne tulee osoittaa omille paikoilleen niin taiteessa kuin muualla yhteiskunnassakin. Mannheimin (1959, 110-111) mukaan konservatismiin kuuluu asioiden merkityksien etsiminen ja kontekstiin asettaminen historian kautta. Ohjelmassa tunnistetaan taiteen rooli myös keskustelun herättäjänä ja uusien näkökulmien esiin tuojana, mutta julkisesti tuetun taiteen halutaan vetoavan laajempaan yleisöön (M&K, 7)

4.2.2 Peilikuvamaisuus

Viimeaikaisten tapahtumien osalta Perussuomalaiset ottaa media- ja kulttuuripoliittisessa ohjelmassaan kantaa tapaukseen, jossa ”perinteistä avioliittokäsitystä” Raamatun tulkinnalla puolustelleesta 15 vuotta vanhasta kirjoituksesta on nostettu syyte. Samalla mainitaan myös langetetut tuomiot useita terrori-iskujen tekijöitä yhdistävän muslimitaustan tuomisesta julki. (M&K, 3). Suomalaisten ja kristittyjen sananvapauden suojan ei nähdä olevan samalla tasolla kuin vähemmistöjen ja vähemmistöuskontojen edustajilla.

Konservatismi uusiutuu ideologiana, kun konservatiivinen liike nousee vastustamaan muiden poliittisten liikkeiden ajamia muutoksia. Tämä tapahtuu omaksumalla aiheeseen liittyviä käsitteitä ja muuntamalla ne antiteeseiksi (Freeden 1996, 336–337). Media- ja kulttuuripoliittisessa ohjelmassa Perussuomalaiset ilmaisee tyytymättömyyttä verovaroin

tuettavaan taiteeseen liittyviä motiiveja kohtaan. Rahan katsotaan menevän vääriin kohteisiin tuettaessa ”monikulttuurisuutta, rasismia vastustamista, feminististä taidetta ja muuta ideologista sisältöä”. Verorahoin tuetun taiteen tulisi myös tarjota ”muitakin vaihtoehtoja kuin läpipolitisoidun vihervasemmistolaisen maailmankuvan.” (M&K, 7). Monikulttuurisuus ja feminismi nähdään myös kulttuurikenttää yleisesti sävyttävän vasemmistolaisen maailmankuvan moderneina ilmentyminä. ”Sosialismin aate on sävyttynyt hieman eri tavoin”. Aiemmassa lauseessa monilla taiteenaloilla väitetään haiskahtavan ”ihan yhtä tunkkainen taistolainen haju kuin joskus vuosikymmeniä sitten.” (M&K, 5).

5. YHTEENVETO

Keskeisiä ohjelmista nousseita arvoja olivat suomalaisuus, sananvapaus sekä sisäinen solidaarisuus. Suomi ja suomalaisuus toimivat keskeisenä tekijänä myös sisäisen solidaarisuuden suhteen, määrittelee puolue sen itsekin suomalaisten suosimiseksi verovarojen käytössä. Keskeisenä vastakuvana suomalaisuuden ja sisäisen solidaarisuuden osalta toimii maahanmuutto, jonka vähentäminen minimiin on yksi puolueen keskeisistä tavoitteista.

Perussuomalaisten ohjelmista on löydettävissä konservatismiin piirteitä. Vaatimus Suomen varaamisesta suomalaisille voidaan liittää ajatukseen muutoksen hallinnasta maahanmuuton rajoittamisen kautta. Muun muassa Jokisipilä (2021) on tuonut esille maahanmuuton ja maahanmuuttajaväestön osuuden nopean lisääntymisen Suomessa 1990-luvulta eteenpäin sekä tämän mahdolliset vaikutukset Perussuomalaisten suosion kasvuun. Maahanmuuton voidaan nähdä edustavan Perussuomalaisten ajattelussa epäorganista tai luonnotonta kehitystä, joka uhkaa muuttaa suomalaista yhteiskuntaa perustavanlaatuisella tavalla. Historiallinen jatkuvuus ilmenee runsaissa viittauksissa Suomen historiaan ja kulttuuriin, joka nähdään historian tuotoksena. Myös suomalaisuus määritellään historiaan ja Suomen alueelle tyypilliseen kulttuuriin perustuvana. Suomalaisuus tuntuu sydämessä, vaikka historia ja kulttuuri muuttuvatkin ympärillä.

Muutoksen hallinnan lisäksi maahanmuuton vastustaminen voidaan yhdistää myös konservatismiin teoriasta löytyvään peilikuvamaisuuteen. Peilikuvamaisuus näkyy lisäksi media- ja kulttuuripoliittisessa ohjelmassa paljon esillä olevien monikulttuurisuuden ja feminismien kautta, jotka ovat yleisesti poliittisen kentän toiselle laidalle, nimellisesti vasemmistolaisten ja liberaalien puolueiden sanastoon yhdistettyjä termejä.

Perussuomalaisten vetoaminen sananvapauteenkin viittaa peilikuva-ilmiöön. Media- ja kulttuuripoliittisessa ohjelmassa näkyvät muun muassa viime vuosina paljon esillä olleet vihapuhe, maalittaminen, ilmaisunvapaus sosiaalisessa mediassa, sekä laki kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Sananvapautta perustellaan abstrakteilla arvoilla, kuten demokraattisuudella, tasa-arvolla ja vapaudella, jotka viittaavat Perelmanin ym. (1969, 79)

mukaan muutoksen toivomiseen. Sananvapaus näyttäytyy ohjelmissa ennen kaikkea uhattuna oikeutena, jonka puolesta Perussuomalaiset taistelevat.

Voimakkaan kielteinen suhtautuminen suomalaisen kulttuurin ja tapojen kanssa yhteensopimattomien perinteiden Suomeen asettumista kohtaan viittaa käsitykseen kulttuurien jonkinasteisesta olemuksellisesta epäsopivuudesta. Antaisiko esimerkiksi teoriaperinne essentialistisesta ihmis- ja kulttuurikäsitteestä työkaluja Perussuomalaisten näkemysten tutkimiseen jatkossa?

Konservatismiin teoria näyttää sopivan Perussuomalaisten ideologian jäsentelyyn suhteellisen hyvin. Ohjelmien perusteella monia Perussuomalaisten politiikalle keskeisiä näkemyksiä on mahdollista tulkita sellaisen konservatismiin teorian kautta, jonka olen tutkielmassani esittänyt. Toisaalta on tunnistettava konservatismiin rajoittuneisuus poliittista ajattelua kuvaavana ideologiana juurikin sen jatkuvan uusiutumisen ja historiallisen monimuotoisuuden vuoksi. Nämä tekijät luovat tilanteen, jossa konservatismiin määritelmää on luontaista lähestyä tietynlaisen minimimääritelmän kautta. Tässä tutkielmassa esittämäni konservatismiin määritelmä jättää huomiotta monia olennaisia politiikan osa-alueita, liittyen varsinkin talouspolitiikkaan.

LÄHTEET

Internet-aineistot

Perussuomalaiset Rp. (2018a). Periaateohjelma.

Perussuomalaiset Rp. (2019). Perussuomalainen sosiaalipolitiikka.

Perussuomalaiset Rp. (2019). Perussuomalainen maahanmuuttopolitiikka.

Perussuomalaiset RP. (2020). Media- ja kulttuuripoliittinen ohjelma.

Saatavissa: <https://www.perussuomalaiset.fi/tietoa-meista/puolueohjelma/>

Yle (2021): HS-kannatuskysely: Kokoomus yhä suosituin puolue. Viitattu 17.12.2021.

<https://yle.fi/uutiset/3-12232766>

Kirjallisuus

Aarnio, Eeva (2004): Ohjelmatuskimus ja poliittisesti lukemisen muutos. Teoksessa Lue poliittisesti : Profiileja politiikan tutkimukseen (2004): . Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. SoPhi.

Aarnio, Eeva (2015): Päämäärät liikkeessä : Puolueohjelmien kirjoittamisen muuttuvat merkitykset suomessa 1950-luvulta 1990-luvulle. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. SoPhi.

Aarnio, Eeva & Jukka Kanerva (eds.) (1995): Puolueohjelmatuskimuksen nykyuunnat. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Julkaisuja / Jyväskylän Yliopisto, Valtio-Opin Laitos.

Borg, Olavi (1965): Suomen puolueet ja puolueohjelmat 1880-1964. Porvoo ; Helsinki: WSOY. Poliitiikan Tutkimuksia / Valtiotieteellisen Yhdistyksen Julkaisusarja.

Borg, Olavi (1995): Ohjelmakirjoituksen ja ohjelmatuskimuksen perinteestä ja muutoksesta. Teoksessa Aarnio, Eeva & Jukka Kanerva (eds.) (1995): Puolueohjelmatuskimuksen nykyuunnat. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Julkaisuja / Jyväskylän Yliopisto, Valtio-Opin Laitos.

Borg, Sami (2020): Poliitiikan ilmastonmuutos : Eduskuntavaalitutkimus 2019 oikeusministeriö.

Freeden, Michael (1996): *Ideologies and political theory : A conceptual approach*. Oxford ; New York: Clarendon Press : Oxford University Press.

Grönlund, Kimmo (2016): *Poliittisen osallistumisen eriytyminen* : Eduskuntavaalitutkimus 2015 Oikeusministeriö. Available at <<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75240>

Huntington, Samuel P. (1957): *Conservatism as an ideology*. *American Political Science Review* 51:2, 454-473.

Kanerva, Jukka (ed.) (1991): *Suomalaisten puolueohjelmien retoriikasta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Julkaisuja / Jyväskylän Yliopisto, Valtio-Opin Laitos.

Mannheim, Karl (1959): *Essays on sociology and social psychology*. 2nd impr ed. London: Routledge & Kegan Paul. International Library of Sociology and Social Reconstruction.

Nagy, Levente (2011): *The Meaning of a Concept: Conservatism*. Teoksessa Özsel, Döğancan (ed.) (2011): *Reflections on conservatism*. pp. 1-31. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars.

Palonen, Emilia, Emilia Palonen, Tuija Saresma, Urpo Kovala, Tuuli Lähdesmäki, Laura Parkkinen, Jyrki Pöysä, Maria Ruotsalainen and Tuula Vaarakallio (2017): *Jätkät & jytkyt : Perussuomalaiset ja populismin retoriikka*. Tampere: Vastapaino.

Palonen, Kari (1997): *Kootut retoriikat : Esimerkkejä politiikan luennasta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. SoPhi.

Pekonen, Kyösti (1991): *Puolueohjelmien tutkimuksen muuttuminen*. Teoksessa Kanerva, Jukka (toim.) (1991): *Suomalaisten puolueohjelmien retoriikasta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Julkaisuja / Jyväskylän Yliopisto, Valtio-Opin Laitos.

Pekonen, Kyösti (1995): *Puolueohjelman idea*. Teoksessa Aarnio, Eeva & Jukka Kanerva (eds.) (1995): *Puolueohjelmatutkimuksen nykysuunnat*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Julkaisuja / Jyväskylän Yliopisto, Valtio-Opin Laitos.

Perelman, Chaim (1955): *How do we apply reason to values?* *The Journal of Philosophy* 52:26, 797-802.

Perelman, Chaïm and Leevi Lehto (1996): *Retoriikan valtakunta*. Tampere: Vastapaino.

Perelman, Chaïm, John Wilkinson, L. Olbrechts-Tyteca and Purcell Weaver (1969): *The New Rhetoric : A Treatise on Argumentation*. Notre Dame: University of Notre Dame Press. Logic and Rhetoric.

Robin, Corey (2011): *The Reactionary Mind : Conservatism From Edmund Burke to Sarah Palin*. Oxford ; New York: Oxford University Press.

Rorty, Richard (1989): *Contingency, Irony, and Solidarity*. Cambridge: Cambridge University Press.

Summa, Hilikka (1996): Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Teoksessa Palonen, Kari & Hilikka Summa (toim.) (1996): *Pelkkää retoriikkaa : Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Vastapaino.

Özsel, Doğancan (2011): *Challenging the conservative exceptionalism: Theme of change in the conservative canon* The University of Manchester (United Kingdom).